

ТЕМА 5. Ресурсний потенціал регіонів України

- 1. Природно-ресурсний потенціал регіонів України**
- 2. Демографічний та трудовий потенціал регіонів України**
- 3. Виробничий та науково-технічний потенціал, їх суть та складники**
- 4. Фінансовий потенціал, його суть. Основні чинники формування фінансових ресурсів регіону**
- 5. Інноваційний потенціал регіонів України.**

Основні поняття

Природно-ресурсний потенціал

Сукупність природних ресурсів і природних умов, які знаходяться в певних географічних межах і забезпечують задоволення економічних, екологічних, соціальних, культурно-оздоровчих потреб людини і суспільства в цілому

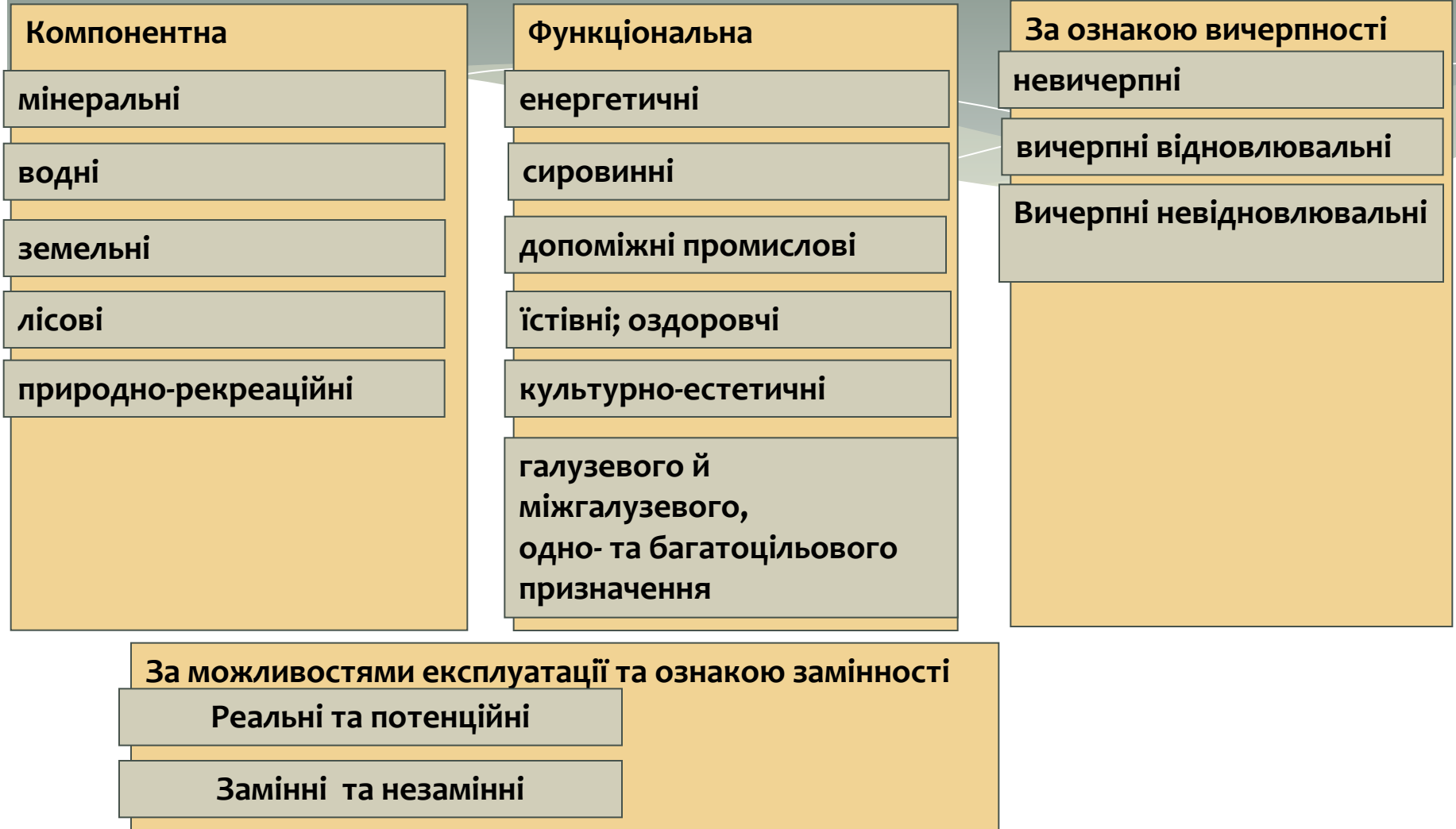
Природні умови

Тіла і сили природи, які мають суттєве значення для життя і діяльності людського суспільства, однак безпосередньо або побічно не залучені до сфери виробничої чи невиробничої діяльності людей (наприклад, клімат, космічні промені тощо)

Природні ресурси

Тіла і сили природи, що на певному рівні розвитку продуктивних сил можуть бути використані в соціально-економічній діяльності людей. Вони охоплюють елементи природи та види енергії, що безпосередньо беруть участь в матеріальному виробництві, являють собою основу продукції, що виробляється

Структура природно-ресурсного потенціалу

Методичні підходи до економічної оцінки природних ресурсів

Затратний

основною детермінантою визначення вартості природного ресурсу виступають затрати на його розвідку, освоєння, видобуток і транспортування

Результативний

базується на тому, яка роль природного ресурсу у створенні додаткової вартості. Визначальним моментом є його пропозиція, попит, та також рідкісність і доступність. В основі лежить рентний підхід.

Відтворювальний

полягає у необхідності визначення величини витрат на відтворення запасів чи природних ресурсів, які залучені у господарський обіг. Або ж відображає економічні наслідки впливу на навколишнє природне середовище. Найчастіше останніми виступають показники економічних втрат від забруднення, порушення природного середовища.

Кадастри природних ресурсів

систематичне зведення даних, яке включає якісний і кількісний опис об'єктів і явищ ресурсного характеру з їх економічною та соціально-економічною оцінкою.

Державний земельний кадастр	Державний земельний кадастр - єдина державна геоінформаційна система відомостей про землі, розташовані в межах державного кордону України, їх цільове призначення, обмеження у їх використанні, а також дані про кількісну і якісну характеристику земель, їх оцінку, про розподіл земель між власниками і користувачами. Регулюється Земельним кодексом України від 25 жовтня 2001 р., Законом України від 07 липня 2011 р. «Про Державний земельний кадастр».
Державний лісовий кадастр	Складовими кадастру є: облік якісного і кількісного стану лісового фонду України; поділ лісів на категорії залежно від основних виконуваних ними функцій; грошова оцінку лісів (у необхідних випадках). Регулюється Лісовим кодексом України від 21 січня 1994 р.
Державний водний кадастр	Включає відомості про річки, озера, болота, моря, льодовики та підземні води, реєстрацію водокористувань, а також відомості обліку використання вод. Водний кадастр складається з трьох розділів (поверхневі води, підземні води, використання вод). Регулюється Водним кодексом України від 06 червня 1995 р.
Державний кадастр родовищ і проявів корисних копалин	Містить відомості про кожне родовище, включене до Державного фонду родовищ корисних копалин, щодо кількості та якості запасів корисних копалин і наявних у них компонентів, гірничо-технічних, гідрогеологічних та інших умов розробки родовища та його геолого-економічну оцінку. Регулюються Кодексом України про надра від 27.07.1994 р.
Інші передбачені кадастри: Державний кадастр природних територій курортів; Державний кадастр лікувальних ресурсів; Державний кадастр територій та об'єктів природно-заповідного фонду; Державний кадастр тваринного світу; Державний кадастр рослинного світу	

Економічна оцінка природного багатства України

Природне багатство – сукупність ресурсів природного походження, що безпосередньо використовуються в національній економіці

$$Пб = ke \times (Зр + Вр + Лр + Мр),$$

де *Пб* – вартість природного багатства;

ke – коефіцієнт емерджентності;

Зр – вартість земельних ресурсів;

Вр – вартість водних ресурсів;

Лр – вартість лісових ресурсів;

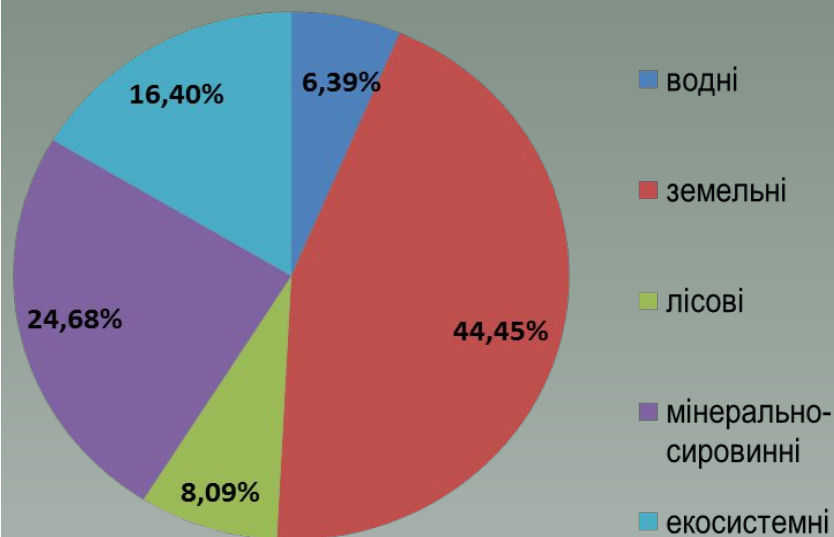
Мр – вартість мінерально-сировинних ресурсів.

Коефіцієнт емерджентності відображає вартість екосистемного ресурсу, тобто еколого-економічний ефект від системної взаємодії різних видів природних ресурсів між собою та їх комплексного використання.

Розподіл вартості природного багатства України за видами та регіонами, %

Україна

Всього -1 063 047,6 млн грн

Джерело: Економічна оцінка природного багатства України :
[монографія] / за заг. ред. д.е.н., проф., акад. НААН України М.А.Хвесика. –
К. : ДУ ІЕПСР НАН України, 2015. – 396 с.

МАПА РОЗПОДІЛУ ВАРТОСТІ ПРИРОДНОГО БАГАТСТВА ПО РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

- РЕГІОНИ ІЗ НАЙВИЩИМИ ПОКАЗНИКАМИ ВАРТОСТІ ПРИРОДНОГО БАГАТСТВА (БІЛЬШЕ 100 МЛРД. ГРН.)
- РЕГІОНИ ІЗ ВИСОКИМИ ПОКАЗНИКАМИ ВАРТОСТІ ПРИРОДНОГО БАГАТСТВА (ВІД 50 ДО 100 МЛРД. ГРН.)
- РЕГІОНИ ІЗ СЕРЕДНІМИ ПОКАЗНИКАМИ ВАРТОСТІ ПРИРОДНОГО БАГАТСТВА (ВІД 30 ДО 50 МЛРД. ГРН.)
- РЕГІОНИ ІЗ ПОКАЗНИКАМИ НИЖЧИМИ ЗА СЕРЕДНІ ВАРТОСТІ ПРИРОДНОГО БАГАТСТВА (ВІД 20 ДО 30 МЛРД. ГРН.)
- РЕГІОНИ ІЗ НАЙНИЖЧИМИ ПОКАЗНИКАМИ ВАРТОСТІ ПРИРОДНОГО БАГАТСТВА (ВІД 10 ДО 20 МЛРД. ГРН.)

МАПА ЗАБЕЗПЕЧЕНOSTІ ПРИРОДНИМ БАГАТСТВОМ НА ДУШУ НАСЕЛЕННЯ

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

- РЕГІОНИ ІЗ НАЙВИЩИМИ ПОКАЗНИКАМИ ЗАБЕЗПЕЧЕНOSTІ ПРИРОДНИМИ БАГАТСТВОМ (>0,03 МЛН ГРН НА ОСОБУ)
- РЕГІОНИ ІЗ ВИСОКИМИ ПОКАЗНИКАМИ ЗАБЕЗПЕЧЕНOSTІ ПРИРОДНИМ БАГАТСТВОМ (0,025-0,03 МЛН ГРН НА ОСОБУ)
- РЕГІОНИ ІЗ СЕРЕДНІМИ ПОКАЗНИКАМИ ЗАБЕЗПЕЧЕНOSTІ ПРИРОДНИМ БАГАТСТВОМ (0,02-0,025 МЛН ГРН)
- РЕГІОНИ ІЗ НИЖЧИМИ ЗА СЕРЕДНІ ПОКАЗНИКАМИ ЗАБЕЗПЕЧЕНOSTІ ПРИРОДНИМ БАГАТСТВОМ (0,015-0,02 МЛН ГРН)
- РЕГІОНИ ІЗ НАЙНИЖЧИМИ ПОКАЗНИКАМИ ЗАБЕЗПЕЧЕНOSTІ ПРИРОДНИМ БАГАТСТВОМ (<0,015 МЛН ГРН)

МАПА ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ЗОСЕРЕДЖЕННЯ ПРИРОДНОГО БАГАТСТВА ПО РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

Земельні ресурси України

Таблиця. Розподіл земельного фонду в Україні за категоріями

Категорія землі	Площа земель				2014 до 2002, ±
	2002		2015		
	тис. га	%	тис. га	%	
Сільськогосподарського призначення	42 459,0	70,3	42234,3	70,0	-224,7
Лісогосподарського призначення	8 974,6	14,9	9025,4	15,0	50,8
Водного фонду	3 228,6	5,3	3257,9	5,4	29,3
Природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення	2682,3	4,4	2913,9	4,8	231,6
Житлової та громадської забудови	1 494,3	2,5	1556,9	2,6	62,6
Промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення	1 338,4	2,2	1175,3	1,9	-163,1
Оздоровчого призначення	102,5	0,2	110,2	0,2	7,7
Історико-культурного призначення	40,5	0,1	53,1	0,1	12,6
Рекреаційного призначення	34,0	0,1	27,9	0,0	-6,1
Загальна площа	60 354,8	100,0	60354,9	100,0	-

В Україні склався надзвичайно високий рівень освоєння життєвого простору: до господарського використання залучено біля 65 % її території, і тільки 35% становлять екологостабілізуючі угіддя.

Земельні ресурси

України

Тенденції зміни структури земельного фонду України за формами власності, по роках (за станом на 1 січня)*

Рік	Загальна площа земель, тис. га	Землі, які перебувають у власності							
		державній		приватній		колективній (згідно з державними актами)		комунальній	
		тис. га	%	тис. га	%	тис. га	%	тис. га	%
1990	60354,8	60354,8	100,0	-	-	-	-	-	-
1996	60354,8	36310,5	60,2	1925,4	3,2	22118,9	36,6	-	-
2001	60354,8	30166,5	50,0	29109,2	48,2	1079,1	1,8	-	-
2002	60354,8	29872,2	49,5	30178	50,0	304,6	0,5	-	-
2003	60354,8	29872,2	49,5	30178	50,0	304,6	0,5	-	-
2004	60354,8	29796,8	49,4	30326	50,2	231,7	0,4	-	-
2006	60354,8	29595,6	49,0	30642,1	50,8	117,1	0,2	-	-
2007	60354,8	29549,6	49,0	30704,3	50,9	100,9	0,2	-	-
2008	60354,8	29476,9	48,8	30793,9	51,0	84,0	0,1	-	-
2009	60354,8	29357,8	48,6	30920,1	51,2	76,9	0,1	-	-
2010	60354,8	29246,5	48,5	31035,7	51,4	72,6	0,1	-	-
2011	60354,8	29151,2	48,3	31140,2	51,6	63,4	0,1	-	-
2013	60354,9	28950,1	48,0	31346	51,9	58,8	0,1	-	-
2014	60354,9	28886	47,9	31400,5	52,0	55,8	0,1	12,6	0,0
2015	60354,9	28824,6	47,8	31442,7	52,1	55,3	0,1	32,3	0,1

Рівень розораності території

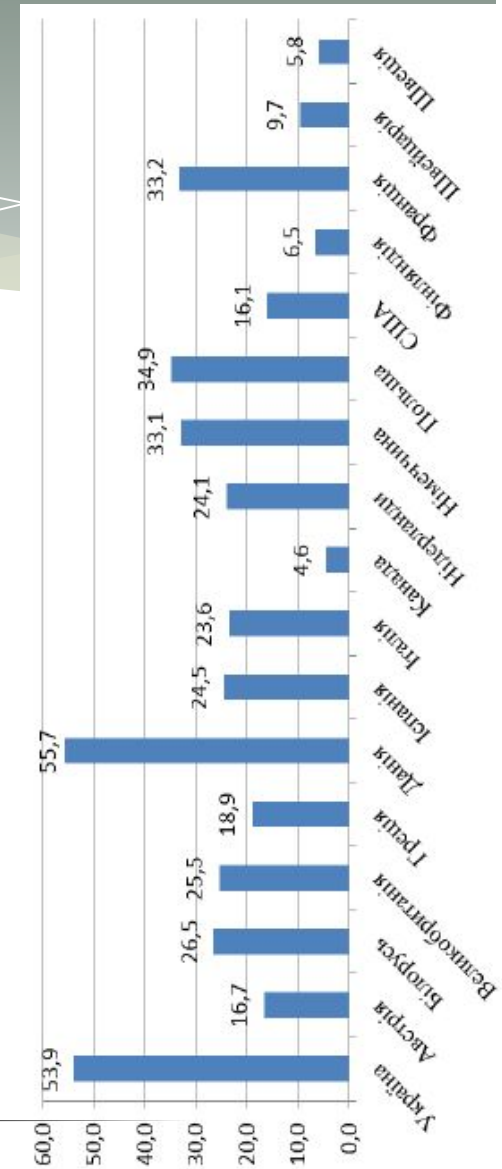
Рівень розораності земельного фонду України в розрізі адміністративно-територіальних одиниць,

Рівень розораності країн світу, %

Регіон, область	Загальна площа, тис. га	Частка ріллі у загальній площі, %	
		усіх земель	Сільськогосподарських земель
Кіровоградська	2458,8	71,8	84,8
Запорізька	2718,3	70,0	82,8
Миколаївська	2458,5	69,1	82,7
Дніпропетровська	3192,3	66,6	82,4
Вінницька	2649,2	65,1	83,6
Херсонська	2846,1	62,5	87,5
Донецька	2651,7	62,3	78,9
Одеська	3331,4	62,3	78,0
Тернопільська	1382,4	61,9	79,8
Полтавська	2875	61,7	79,7
Харківська	3141,8	61,5	78,1
Черкаська	2091,6	60,8	85,5
Хмельницька	2062,9	60,7	78,1
Україна	60354,9	53,9	76,1
Сумська	2383,2	51,5	70,5
АРК	2608,1	48,8	68,6
Київська	2812,1	48,2	75,6
Луганська	2668,3	47,9	65,3
Чернігівська	3190,3	44,4	66,7
Чернівецька	809,6	40,9	68,7
Житомирська	2982,7	37,3	70,2
Львівська	2183,1	36,4	61,5
Волинська	2014,4	33,4	62,3
Рівненська	2005,1	32,8	68,5
Івано-Франківська	1392,7	28,4	61,4
Закарпатська	1275,3	15,7	42,6

перевищено гранично допустимий рівень розораності

нижче середньоєвропейського рівня розораності

Види оцінки земель

Вид оцінки	Характеристика виду
Бонітування ґрунтів	Порівняльна оцінка якості ґрунтів за їх основними природними властивостями, що мають сталий характер і суттєво впливають на врожайність сільськогосподарських культур, вирощуваних у конкретних природно-кліматичних умовах
Економічна оцінка земель	Оцінка землі як природного ресурсу і засобу виробництва в сільському та лісовому господарствах та просторового базису в суспільному виробництві за показниками, що характеризують продуктивність земель, ефективність їх використання та дохідність з одиниці площі
Нормативна грошова оцінка земельних ділянок	Капіталізований рентний дохід із земельної ділянки, визначений за встановленими і затвердженими нормативами
Експертна грошова оцінка земельних ділянок	Результат визначення вартості земельної ділянки та пов'язаних з нею прав оцінювачем (експертом з питань оцінки земельної ділянки) із застосуванням сукупності підходів, методів та оціночних процедур, що забезпечують збір та аналіз даних, розрахунки й оформлення результатів у вигляді звіту

Грошова оцінка земель

Нормативна грошова оцінка

використовується для

- визначення розміру земельного податку, орендної плати за земельні ділянки державної та комунальної власності, державного мита при міні, спадкуванні та даруванні земельних ділянок відповідно до чинного законодавства;
- розрахунку втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва;
- розробки показників та механізмів економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель;
- відчуження земельних ділянок площею понад 50 га, що належать до державної або комунальної власності, для розміщення відкритих спортивних і фізкультурно-оздоровчих споруд.

Періодичність оцінки :

для ділянок сільськогосподарського призначення – не рідше як один раз у 5–7 років,
несільськогосподарського призначення – не рідше ніж один раз у 7–10 років.

Експертна грошова оцінка виконується у випадках:

- відчуження та страхування земельних ділянок, що належать до державної або комунальної власності;
- застави земельної ділянки згідно із законом;
- визначення інвестиційного вкладу в реалізацію інвестиційного проекту на земельні поліпшення;
- розрахунку вартості земельних ділянок, що належать до державної або комунальної власності, у разі внесення їх до статутного фонду господарського товариства;
- відображення вартості земельних ділянок та права користування ними в бухгалтерському обліку відповідно до чинного законодавства;
- Ін.

Інформація про нормативну грошову оцінку 1 га багаторічних насаджень станом на 01.01.2016

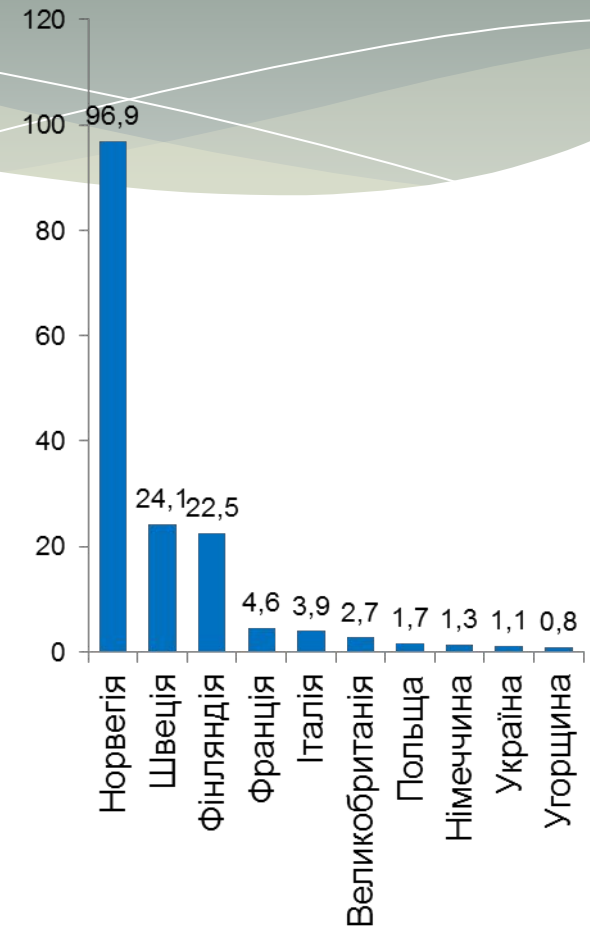
**Середня
нормативна
грошова оцінка
1 га по Україні
59285,95 грн**

Водні ресурси

Водозабезпеченість регіонів України місцевим річковим стоком, тис. м куб.

Адміністративна одиниця	Забезпеченість річковим стоком, тис. м куб.			
	в середній за водністю рік			
	на 1 людину		на 1 кв. км	
	місцевий	сумарний	місцевий	сумарний
Закарпатська	6,35	10,67	618,70	1039,10
Івано-Франківська	3,33	6,81	330,20	676,30
Чернігівська	3,14	26,93	108,20	927,00
Житомирська	2,46	2,90	105,40	124,10
Сумська	2,11	4,98	102,90	243,30
Волинська	2,10	3,91	107,90	200,50
Рівненська	2,02	6,07	115,90	348,30
Львівська	1,93	2,18	225,70	254,60
Тернопільська	1,67	6,70	131,20	526,10
Хмельницька	1,61	7,40	103,90	476,70
Вінницька	1,51	6,70	93,20	415,10
Чернівецька	1,36	11,17	151,80	1246,90
Полтавська	1,30	34,61	67,40	1788,20
Україна	1,14	1,90	86,80	144,30
Кіровоградська	0,94	49,70	38,60	2040,60
Черкаська	0,79	36,89	48,30	2267,90
Луганська	0,64	2,22	54,70	190,60
Харківська	0,60	1,24	52,90	108,60
Миколаївська	0,48	3,38	23,20	162,60
Київська	0,45	10,27	70,60	1605,50
АР Крим	0,39	0,39	33,70	33,70
Запорізька	0,34	29,43	22,80	1948,50
Дніпропетровська	0,26	15,88	27,30	1661,40
Донецька	0,23	0,99	38,50	166,00
Одеська	0,15	5,40	10,50	387,40
Херсонська	0,13	50,00	4,91	1908,80

Використання водних ресурсів

Водокористування

здійснюється безпосередньо в межах водного джерела без прямих витрат цього ресурсу (гідроенергетика, водний транспорт, рибне господарство, туризм)

Водоспоживання

відведення води від джерела з наступним застосуванням у технологічних процесах (промисловість, сільське господарство зі зрошенням, комунальне господарство та ін.)

Основні показники використання води (млн. м куб)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014*
Забрано води з природних водних об'єктів - всього	18282	15083	14846	14651	14651	13625	11505
у тому числі з підземних водних об'єктів	2987	2449	2023	1961	1961	1911	1503
Використано свіжої води (включаючи морську)	12991	10188	9817	10086	10507	10092	8710
у тому числі на, %:							
виробничі потреби	53,6	56,0	56,1	54,7	54,1	53,1	55,9
побутово-питні потреби	25,5	23,6	19,5	18,4	17,6	17,5	17,2
зрошення	13,1	11,6	14,0	16,2	16,7	17,5	14,0
сільськогосподарське водопостачання	3,9	2,4	1,9	1,8	1,5	1,5	1,6
Втрати води при транспортуванні	2477	2327	2158	2236	2286	2213	1350
% до обсягів забраної води	13,5	15,4	14,5	15,3	15,6	16,2	11,7

*Без тимчасово окупованої території АРК та м. Севастополь та частини зони проведення АТО

Основні чинники забруднення водних об'єктів

Джерела забруднення	Основні забруднюючі речовини
Металургійна промисловість	флетароагенти, солі важких металів (мідь, свинець, цинк, нікель, ртуть), хлориди тощо
Деревообробна та целюлозо-паперова промисловість	сульфати та сульфіти
Нафтопереробна промисловість	нафтопродукти, сульфати, хлориди, феноли, солі важких металів
Хімічна і нафтохімічна промисловість	нафтопродукти, азот амонійний, нітрати, хлориди, важкі метали, феноли, пестициди та ін.
Побутові стічні води	органічні речовини, мінеральні речовини, фосфати (у миючих засобах)
Сільське господарство	нітрати, пестициди.

Лісові ресурси

Лісові ресурси забезпечують сировиною деревообробну, целюлозно-паперову, лісохімічну промисловості, виконують водоохоронну, захисну, санітарно-гігієнічну та оздоровчу функції.

Україна належить до лісодефіцитних держав світу.

Площа лісового фонду сягає 10,8 млн га, тобто лісистість території - 15,6%.

Порівняння:

Польща – 28,6

Італія – 32,7

Німеччина – 30,1

Франція – 27,6

Фінляндія, Швеція – понад 60%.

Понад 200 років тому життєдайні ліси вкривали більше половини площі України, сьогодні близько 14%.

Лісові ресурси

Переважає екологічне значення лісів та висока їх частка (до 50%) з режимом обмеженого лісокористування;

I група лісів (водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні та оздоровчі функції) – 55,8%

II група лісів (експлуатаційні) – 44,2%.

Значна площа лісів розміщена у зоні радіоактивного забруднення.

Половина лісів України є штучно створеними і потребують посиленого догляду.

Мінерально-сировинні ресурси

- Паливно-енергетичні (нафта, природний газ, вугілля, горючі сланці, торф, уранові руди)
- Руди чорних металів (залізна та марганцева руда, титанові руди);
- Руди кольорових металів (мідна руда, боксити, свинцево-цинкові руди)
- Руди благородних металів (золото, срібло, платина)
- Гірничо-хімічна сировина (фосфорити, апатити, кухонна та калійна солі, сірка, самосадна сода);
- Природні будівельні матеріали (вапняк, мармур, пісок, гіпс, граніт)
- Дорогоцінне та напівдорогоцінне каміння (алмаз, гранат, смарагд)
- Гідромінеральні ресурси (мінералізовані та термальні води)

Мінерально-сировинні ресурси

Україна, % до світових запасів:

вугілля – 7,1%

залізна руда – 15%

марганцева руда – 42,8%

сірка – 17,2%

окрім цього: графіт, калійні солі, вогнетривкі глини, облицювальний камінь.

Природно-рекреаційні ресурси

бальнеологічні (мінеральні води, грязі),
кліматичні,
ландшафтні ресурси,
пляжі
пізнавальні природні об'єкти.

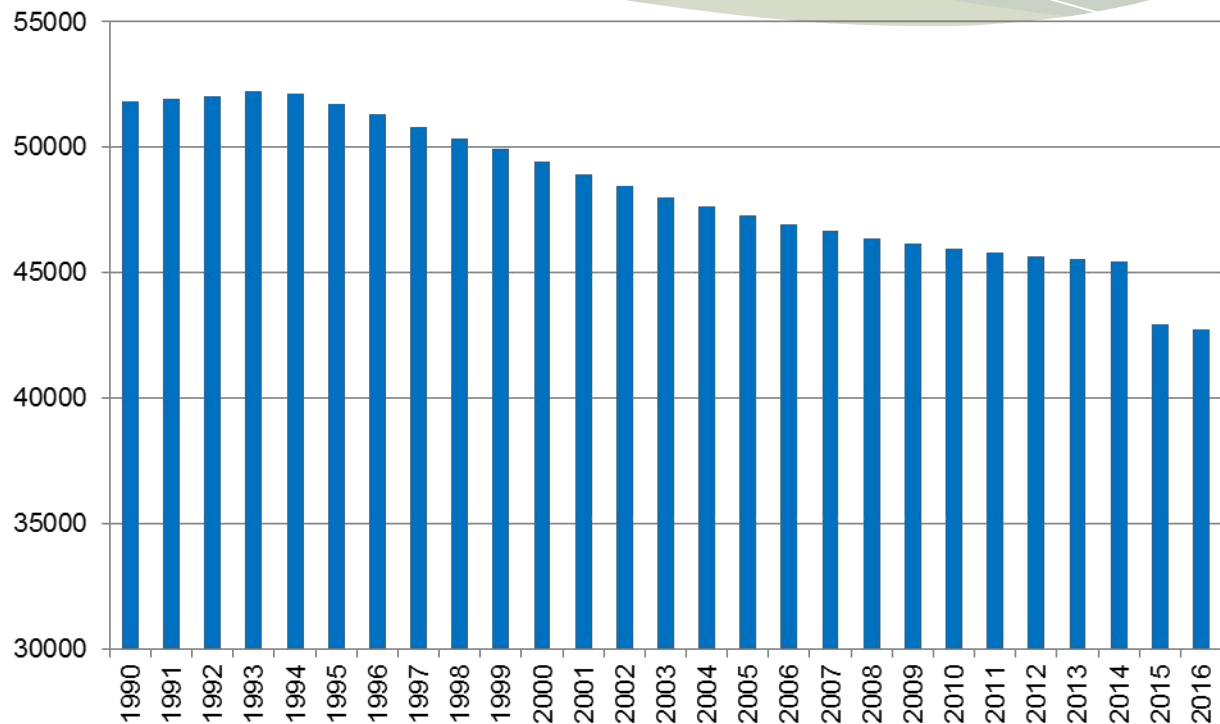
Територіальна структура рекреаційного комплексу представлена:

- рекреаційними пунктами (окремо розміщені санаторії, пансіонати тощо);
- рекреаційними районами (рекреаційні пункти і курорти з відповідною інфраструктурою);
- рекреаційними регіонами (група рекреаційних районів) та рекреаційними зонами (сукупність взаємопов'язаних регіонів).

2. Демографічний та трудовий потенціал регіонів України

Чисельність наявного населення України, 1990-2016 рр., тис.

	Всього	Міське	Сільське
1990	51838,5	34869,2	16969,3
1991	51944,4	35085,2	16859,2
1992	52056,6	35296,9	16759,7
1993	52244,1	35471,0	16773,1
1994	52114,4	35400,7	16713,7
1995	51728,4	35118,8	16609,6
1996	51297,1	34767,9	16529,2
1997	50818,4	34387,5	16430,9
1998	50370,8	34048,2	16322,6
1999	49918,1	33702,1	16210,6
2000	49429,8	33338,6	16091,2
2001	48923,2	32951,7	15971,5
2002	48457,1	32574,4	15882,7
2003	48003,5	32328,4	15675,1
2004	47622,4	32146,4	15476,0
2005	47280,8	32009,3	15271,5
2006	46929,5	31877,7	15051,8
2007	46646	31777,4	14868,6
2008	46372,7	31668,8	14703,9
2009	46143,7	31587,2	14556,5
2010	45962,9	31524,8	14438,1
2011	45778,5	31441,6	14336,9
2012	45633,6	31380,9	14252,7
2013	45553	31378,6	14174,4
2014	45426,2	31336,6	14089,6
2015	42929,3	29673,1	13256,2
2016	42760,5	29585,0	13175,5

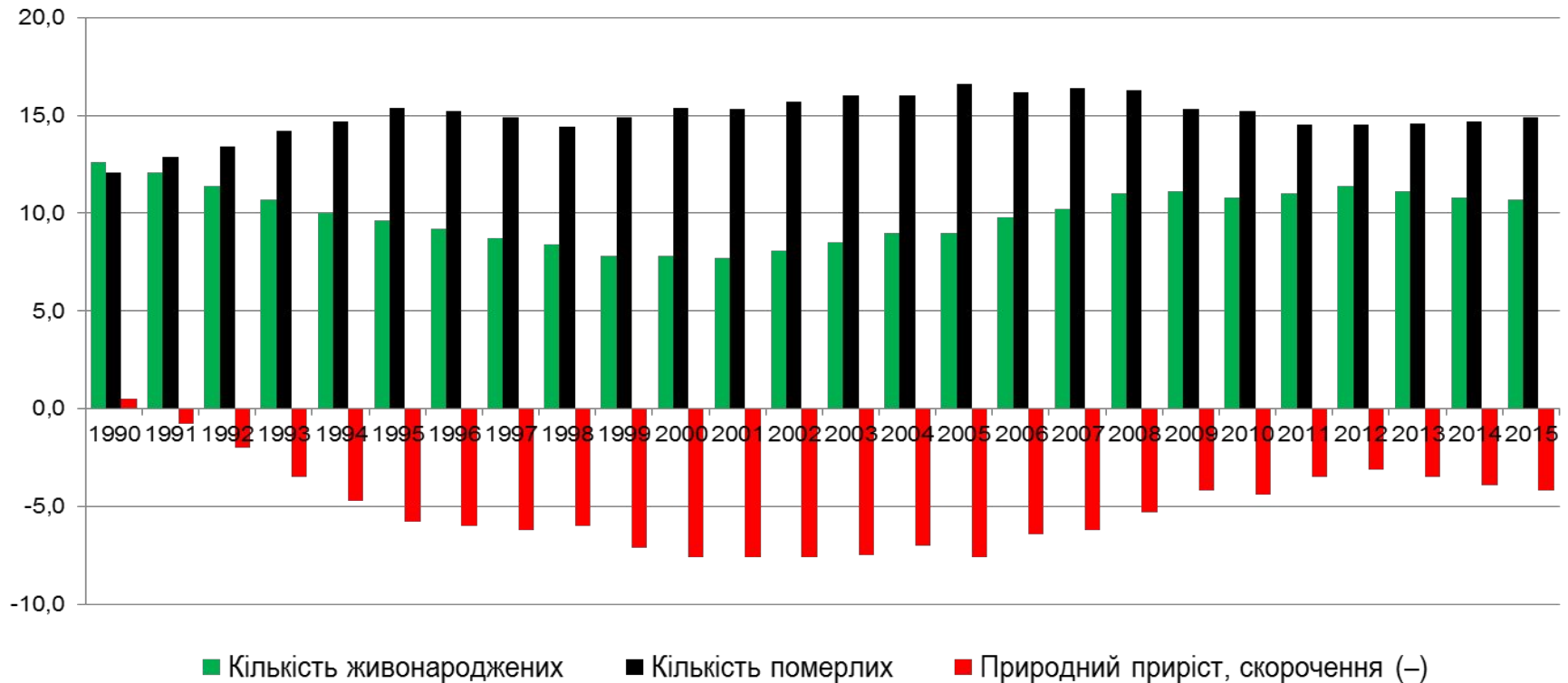

Прогноз чисельності населення України, тис. осіб, на початок року

	2014	2021	2031	2041	2051	% до 2014
Середній варіант	45245,9	44254,9	42577,1	40631,1	38706,6	85,5
Високий варіант		45060,2	45107,0	45251,7	45668,3	100,9
Низький варіант		43066,8	39324,3	35426,2	31633,0	69,9
Стабільні складові (2011 рік)		43872,5	40803,4	37486,1	33953,0	75,0
Середній варіант (без міграції)		44112,9	41858,9	39296,6	36841,1	81,4

Природний рух населення

Загальний коефіцієнт народжуваності (на 1 000 осіб наявного населення, ‰) – відношення кількості живонароджених протягом календарного року до середньорічної чисельності наявного населення.

Сумарний коефіцієнт народжуваності

показує, скільки в середньому дітей народила б одна жінка упродовж усього репродуктивного періоду (15–49 років) при збереженні в кожному віці рівня народжуваності того року, для якого обчислені вікові коефіцієнти.

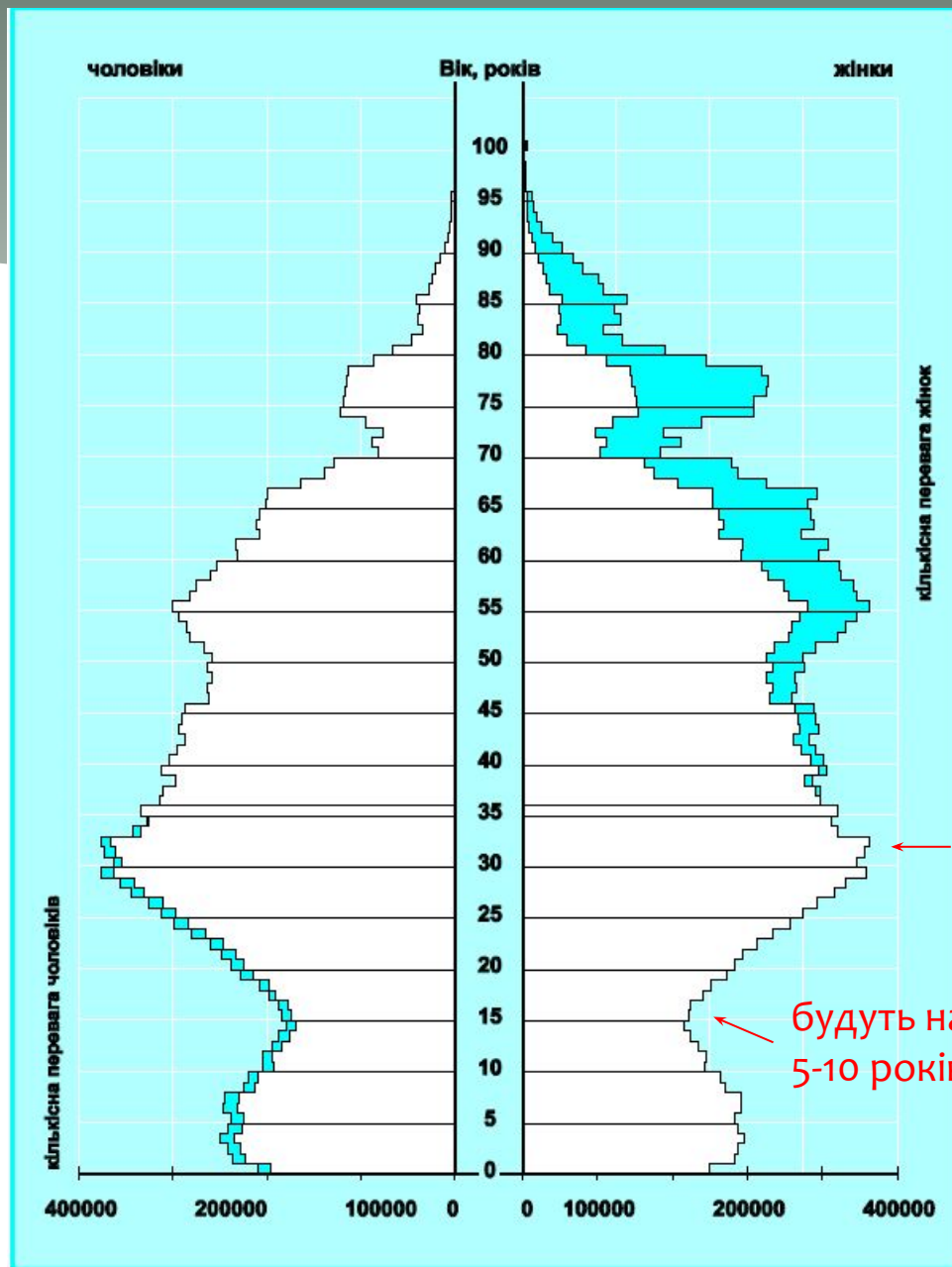
Сумарний коефіцієнт народжуваності обчислюється як сума вікових коефіцієнтів народжуваності для вікових груп в інтервалі 15–49 років.

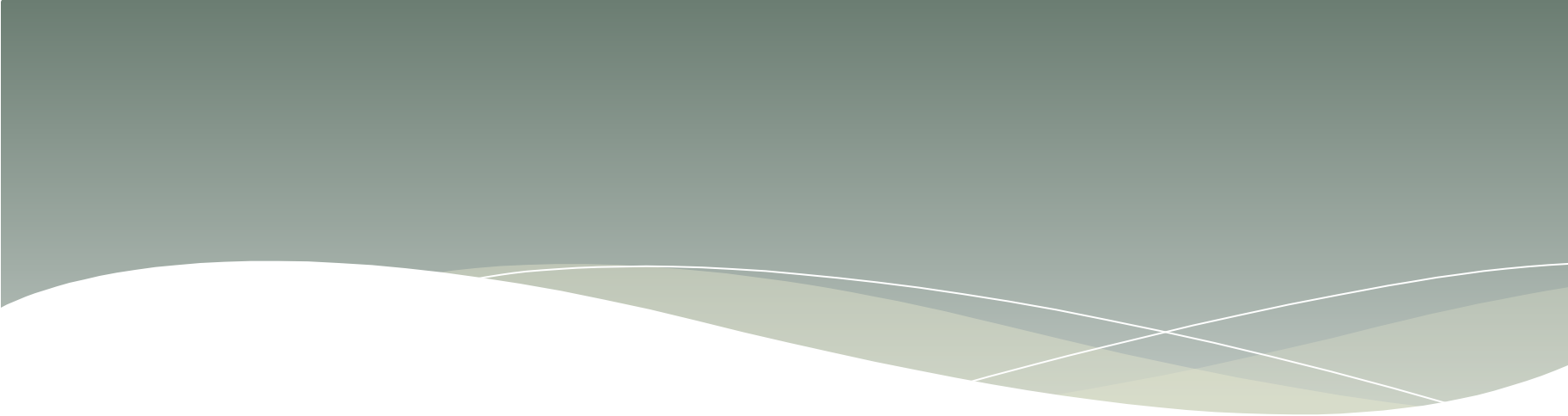
Для простого відтворення він повинен становити близько 2,2.

	Міські поселення та сільська місцевість	Міські поселення	Сільська місцевість
1991	1,776	1,598	2,286
1992	1,674	1,477	2,227
1993	1,562	1,369	2,084
1994	1,468	1,275	1,976
1995	1,398	1,214	1,875
1996	1,335	1,159	1,786
1997	1,272	1,104	1,703
1998	1,211	1,045	1,635
1999	1,127	0,971	1,532
2000	1,116	0,965	1,510
2001	1,078	0,950	1,411
2002	1,095	0,969	1,432
2003	1,172	1,067	1,449
2004	1,218	1,127	1,463
2005	1,213	1,120	1,460
2006	1,310	1,207	1,585
2007	1,345	1,236	1,630
2008	1,458	1,346	1,748
2009	1,473	1,348	1,784
2010	1,443	1,308	1,770
2011	1,459	1,317	1,801
2012	1,531	1,387	1,868
2013	1,506	1,365	1,825
2014	1,498	1,351	1,827
2015	1,506	1,388	1,710

Розподіл живонароджених за віком матері

	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014 ¹	2015 ¹
Усього живонароджених	492861	385126	426086	497689	502595	520705	503657	465882	411781
у тому числі в матерів у віці, років									
молодшому за 20	97874	59628	50523	38680	35700	34422	30901	27795	24719
20–24	209667	163794	163792	159425	152369	150823	138956	122988	109320
25–29	108387	98000	122045	161755	166675	177101	171923	158288	138509
30–34	52521	42762	63015	93082	98457	105141	107140	103477	91313
35–39	19937	16255	21215	36982	40918	43986	45269	43718	38889
40–44	3921	3690	4260	6601	7294	8010	8335	8425	7891
45 і старшому	189	157	200	363	390	455	445	530	506
вік невідомий	365	840	1036	801	792	767	688	661	634

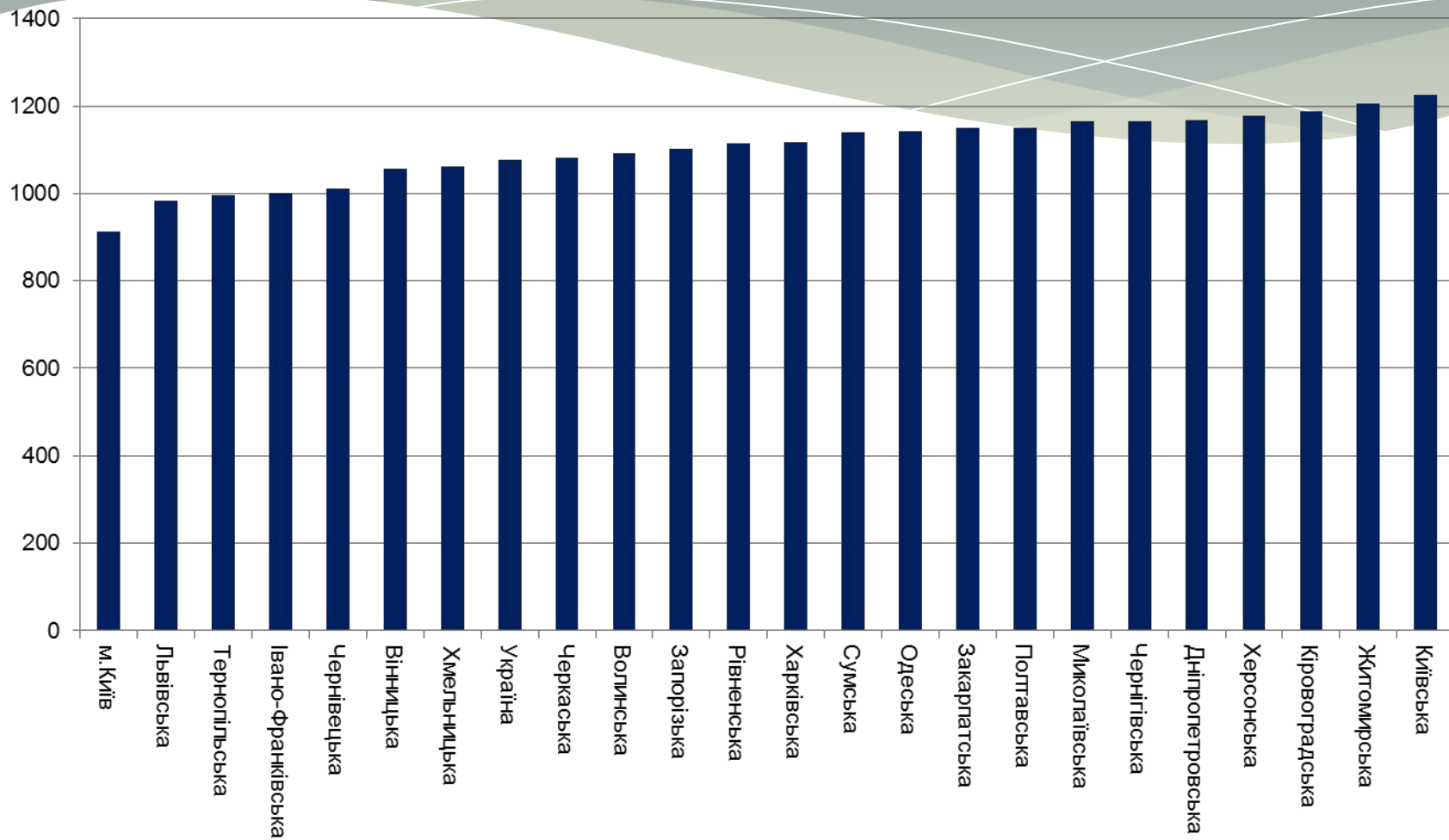
Загальний коефіцієнт смертності (на 1 000 осіб наявного населення, ‰) – відношення кількості померлих протягом календарного року до середньорічної чисельності наявного населення.

Стандартизовані коефіцієнти смертності – перерахунок фактичних загальних коефіцієнтів смертності в умовні показники, розраховані за фіксованою структурою населення (європейським стандартом).

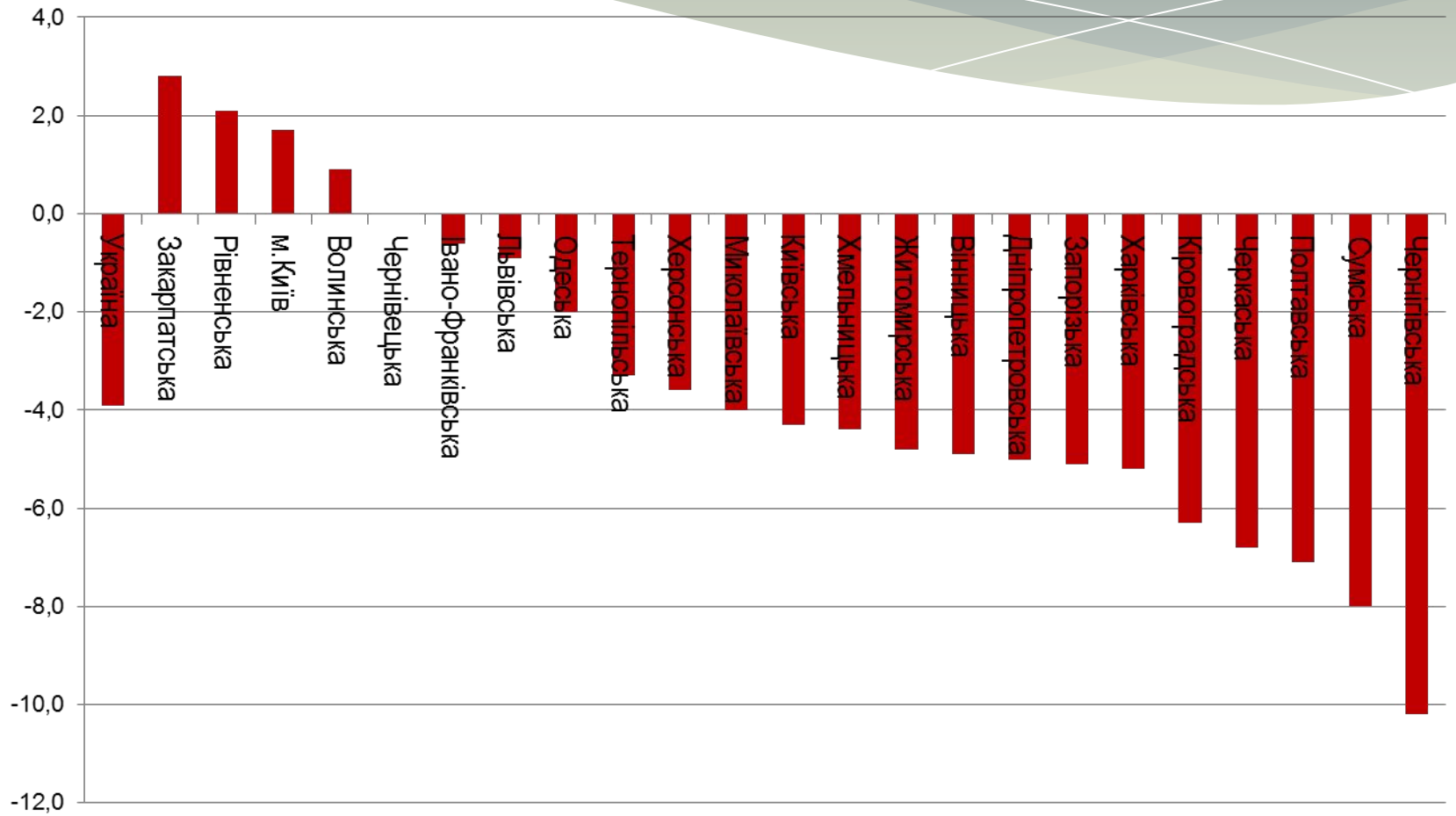
Природний приріст (скорочення) населення – різниця між кількістю живонароджених та кількістю померлих.

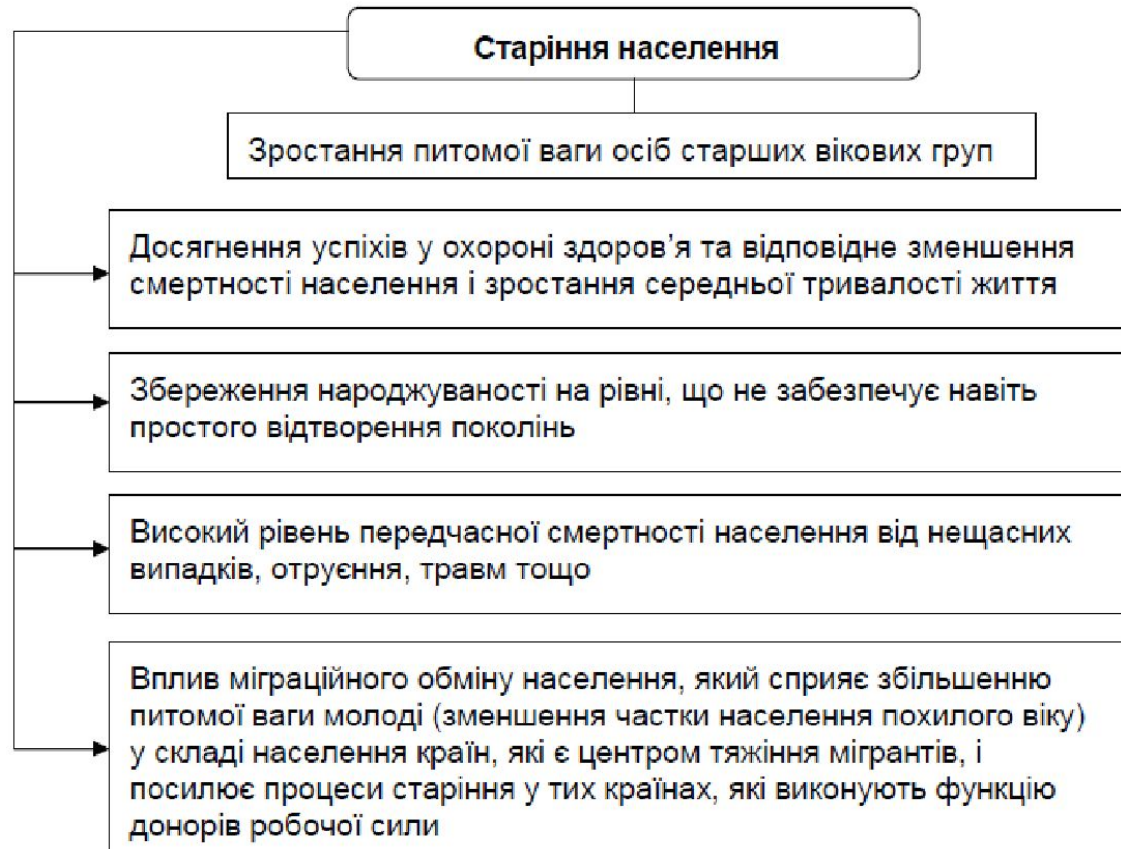
Коефіцієнти смертності населення регіонів України за європейським стандартом, кількість померлих на 100 тис. осіб

Загальний коефіцієнт природного приросту населення

Основні причини старіння населення

Шкала Е. Россета для оцінки процесів старіння населення

Частка осіб у віці, старшому за 60 років, %	Характеристика населення
Менше 8	Демографічна молодість
8-10	Напередодні старіння
10-12	Власне старіння
Більше 12	Демографічна старість:
12-13	початковий рівень
14-15	середній рівень
16-17	розвинутий рівень
18 і більше	сильно розвинутий рівень
Україна	22,1%
max	Донецька (25,3%), Луганська (25,4%), Чернігівська (25,9%)
min	Рівненська (17,2%), Закарпатська (16,6%), Волинська (17,9%)

Міграція населення - процес переміщення людей через кордони тих або інших територій зі зміною постійного місця проживання або з регулярним поверненням до нього.

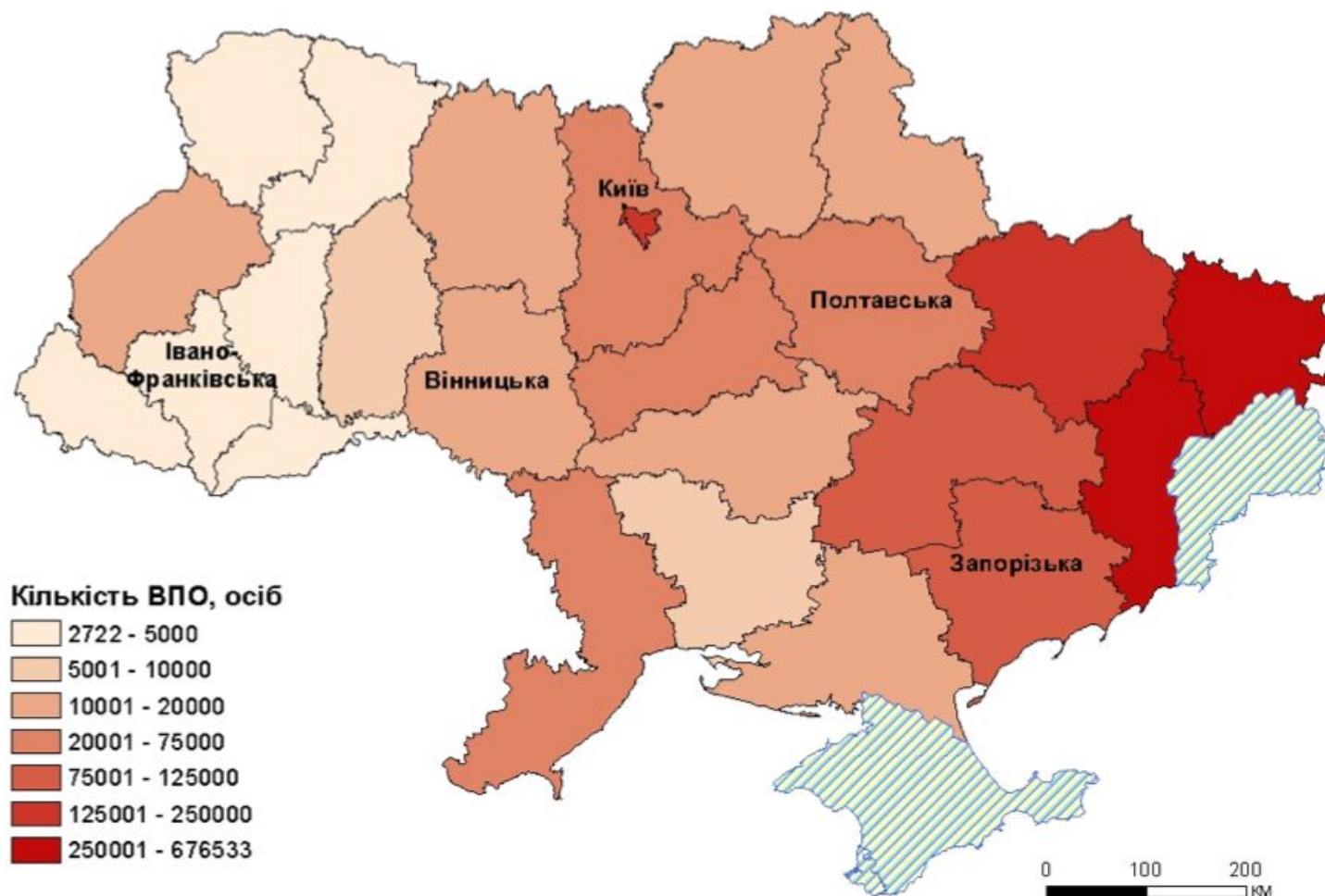
Показники статистики міграційного руху населення:

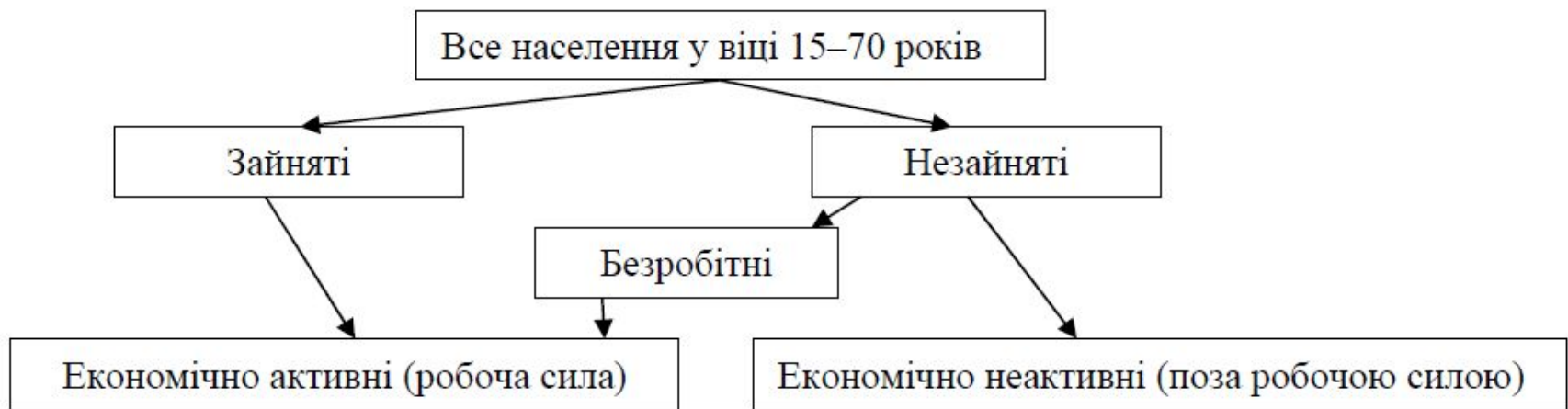
Показники	Формула розрахунку	Зміст
Кількість прибулих	Π	Характеризує абсолютні масштаби процесів прибуття
Кількість вибулих	B	Характеризує абсолютні масштаби процесів вибуття
Оборот міграції	$O = \Pi + B$	Характеризує абсолютні масштаби міграції
Сальдо міграції	$C = \Pi - B$	Характеризує міграційний приріст (зменшення) населення
Коефіцієнт прибуття	$K_{\Pi} = \frac{\Pi}{S} \times 1000$	Характеризує кількість прибулих у розрахунку на 1000 осіб наявного населення
Коефіцієнт вибуття	$K_B = \frac{B}{S} \times 1000$	Характеризує кількість вибулих у розрахунку на 1000 осіб наявного населення
Коефіцієнт міграційного приросту	$K_{\Pi} = \frac{\Pi - B}{S} \times 1000$	Характеризує величину міграційного приросту (скорочення) у розрахунку на 1000 осіб наявного населення
Коефіцієнт міграційного обороту	$K_{\Pi} = \frac{\Pi + B}{S} \times 1000$	Характеризує величину прибулих і вибулих у розрахунку на 1000 осіб наявного населення

Країни світу із найбільшою кількістю ВПО

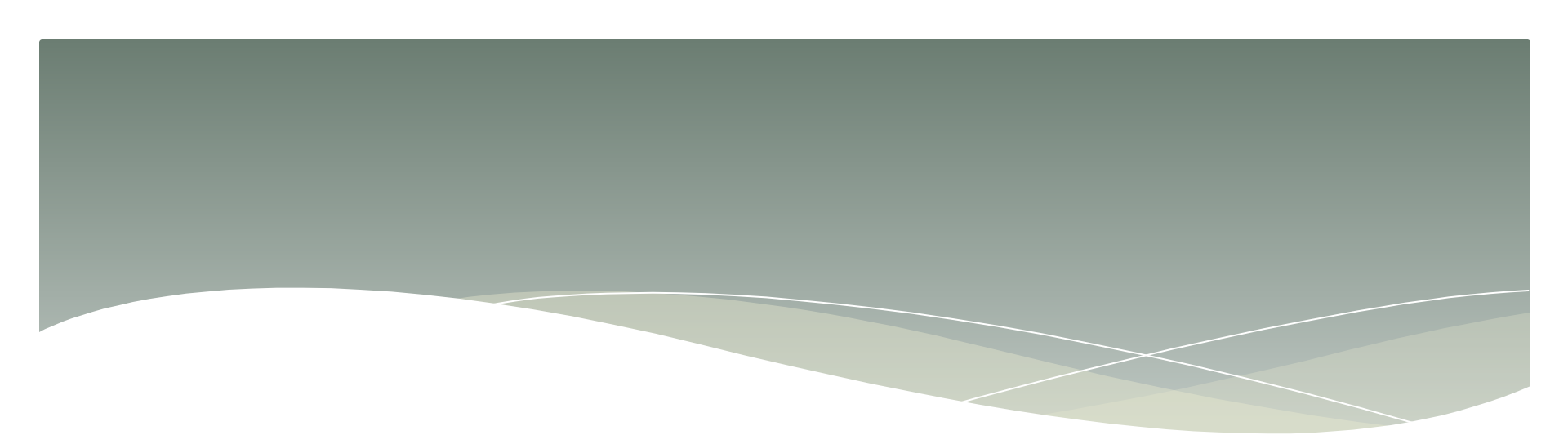
№	Назва країни	Кількість ВПО, осіб
1.	Сирія	6 600 000
2.	Колумбія	6 270 436
3.	Ірак	3 290 310
4.	Судан	3 182 286
5.	Ємен	2 509 068
6.	Нігерія	2 095 812
7.	Південний Судан	1 696 962
8.	Україна	1 678 587
9.	Демократична Республіка Конго	1 500 000
10.	Пакистан	1 459 000

Загальна кількість ВПО по областях України

Економічно активне населення складається з населення обох статей віком 15-70 років включно, яке впродовж певного періоду часу забезпечує пропозицію робочої сили на ринку праці.

До складу економічно активного населення (робочої сили) входять тільки ті особи, які займались економічною діяльністю, або шукали роботу і були готові приступити до неї, тобто класифікуються як «зайняті» або «безробітні» (у визначенні МОП). Відповідно до правил пріоритетності зайнятості надається перевага перед безробіттям, а безробіттю – перед відсутністю економічної активності.

Рівень економічної активності – визначається як відношення (у відсотках) кількості економічно активного населення віком 15-70 років до всього населення зазначеного віку чи населення відповідної соціально-демографічної групи.

Зайнятими вважають осіб віком 15–70 років, які:

- а) працювали впродовж обстежуваного тижня хоча б 1 годину;
- б) були тимчасово відсутні на роботі, тобто формально мали робоче місце, власне підприємство (справу), але не працювали впродовж обстежуваного періоду з певних причин.

Рівень зайнятості – розраховується як відношення (у відсотках) кількості зайнятого населення віком 15-70 років до всього населення зазначеного віку чи населення відповідної соціально-демографічної групи.

Безробітні (за методологією МОП) – особи у віці 15–70 років (zareєстровані та незareєстровані в державній службі зайнятості), які одночасно відповідають трьом основним умовам:

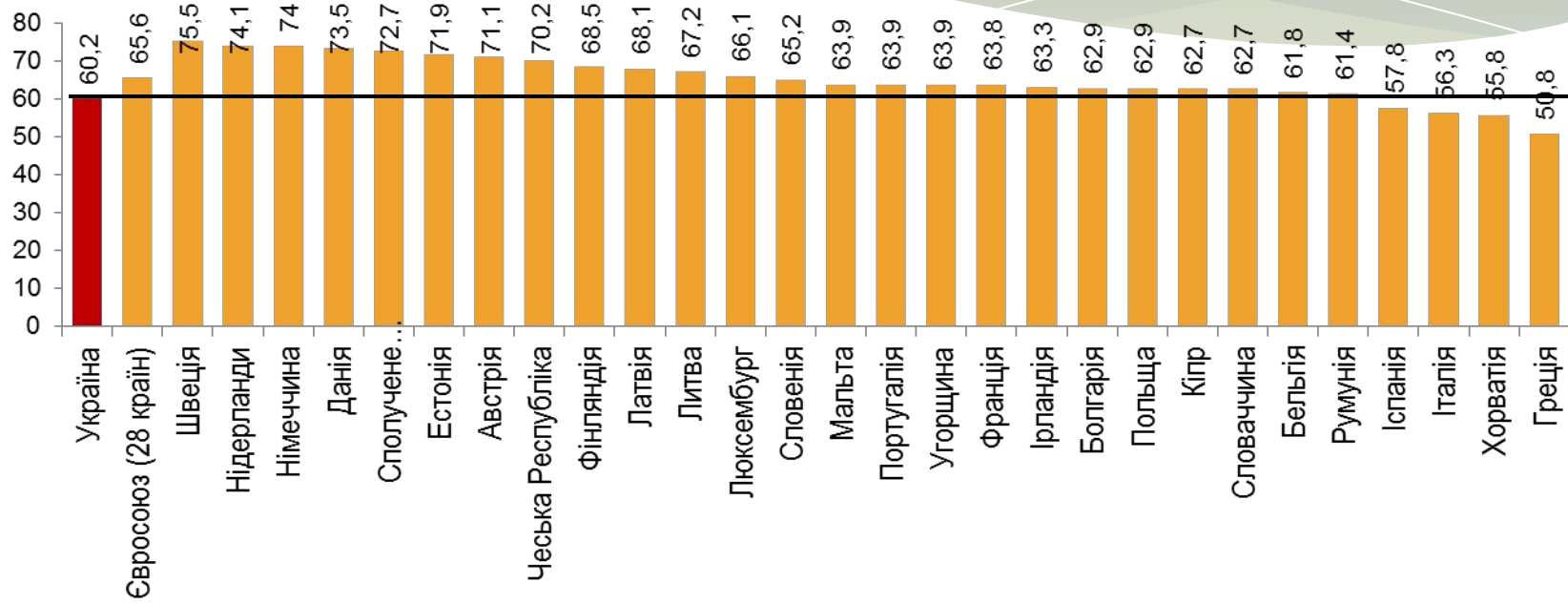
а) не мали роботи (прибуткового заняття);

б) активно шукали роботу або намагались організувати власну справу впродовж останніх 4-х тижнів, що передували опитуванню, тобто робили конкретні кроки протягом названого періоду з метою знайти оплачувану роботу за наймом чи на власному підприємстві;

в) були готові приступити до роботи впродовж двох найближчих тижнів, тобто почати працювати за наймом або на власному підприємстві з метою отримання оплати або доходу.

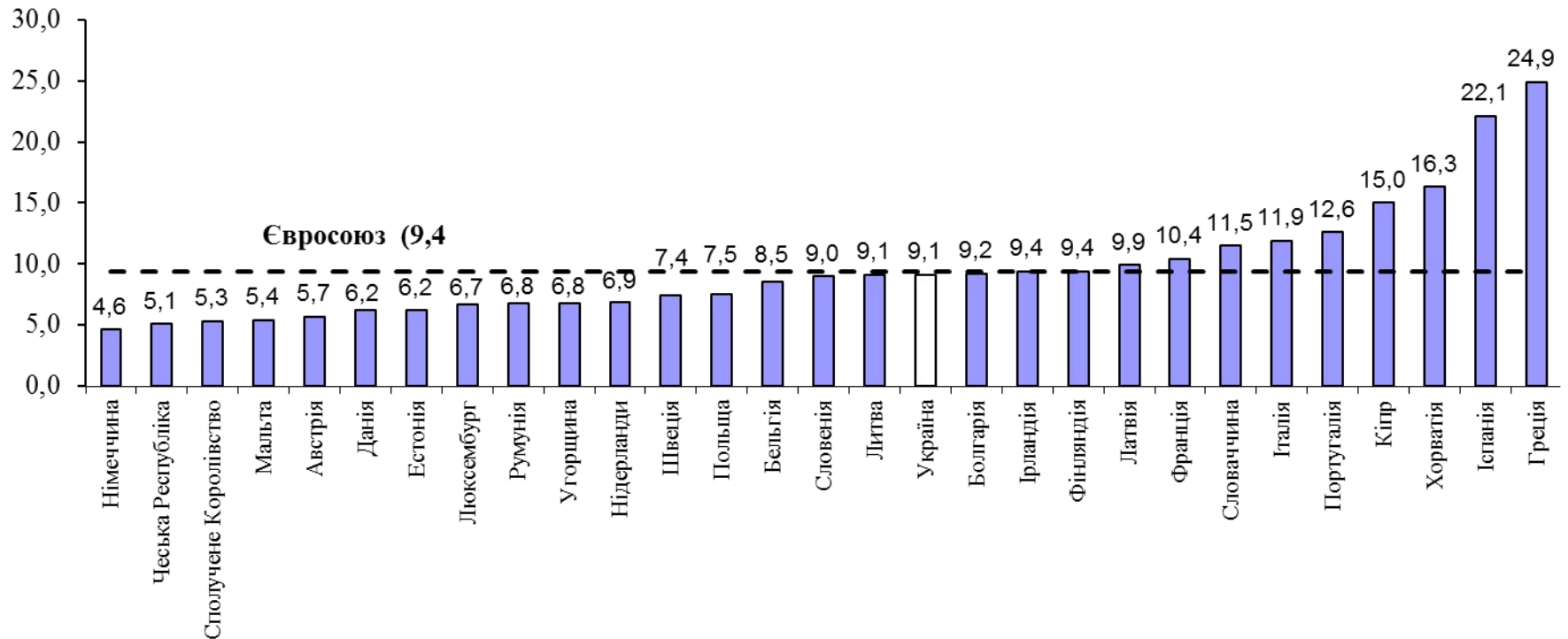
Рівень безробіття (за методологією МОП) – розраховується як відношення (у відсотках) кількості безробітних певної вікової групи до економічно активного населення (робочої сили) відповідного віку або відповідної соціально-демографічної групи.

Рівень зайнятості населення у віці 15-64 років в Україні та країнах Європейського Союзу, (у відсотках до населення відповідного віку)

Рівень безробіття населення (за методологією МОП) в Україні та країнах Європейського Союзу

у % до економічно активного населення у віці 15-74 роки, для України - у віці 15-70 років

Фінансовий потенціал регіонів України

Фінансовий потенціал регіону включає наявні фінансові ресурси та можливості їх використання у межах певної адміністративно-територіальної одиниці.

Фінансовий потенціал регіону розглядається як важливий показник його соціально-економічного розвитку, що має використовуватися при прогнозуванні, плануванні та реалізації регіональних аспектів фінансової політики держави.

Структура фінансового потенціалу

Бюджетний потенціал (у т.ч. податковий)

Здатність бюджетного механізму акумулювати фінансові ресурси в руках місцевої влади

- податкова база,
- база формування неподаткових доходів (доходів від власності та операцій з нею),
- запозичення на фінансових ринках для бюджетних цілей (фінансування певних програм чи поточного фінансування дефіциту бюджету).

Інвестиційний потенціал суб'єктів господарювання (фінансово-кредитних установ та нефінансових підприємств і організацій)

Сукупність всіх наявних об'єктивних показників і передумов для інвестування.

Ощадний потенціал населення.

Бюджетна система України

Місцеві бюджети

Місцеві бюджети

10838

Прямі взаємовідносини

Державний бюджет

МІНІСТЕРСТВО
ФІНАНСІВ
УКРАЇНИ

Без місцевих бюджетів
Автономної Республіки Крим,
м.Севастополь та території АТО

Доходи місцевих бюджетів

Податкові надходження місцевих бюджетів

податок на доходи фізичних осіб,
плата за землю,
єдиний податок,
акцизний податок,
податок на прибуток,
плата за адмін. послуги,
податок на нерухоме майно,
екологічний податок,
рентна плата,
державне мито,
плата за надра.

Основним бюджетонаповнюючим джерелом місцевих бюджетів є податок на доходи фізичних осіб (більше 50% надходжень загального фонду місцевих бюджетів).

Склад доходів загального фонду

Доходи загального фонду бюджетів міст обласного значення, міста Києва, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад (Стаття 64 БКУ).

- 1) 60 % ПДФО, що сплачується на відповідній території (крім території міста Києва);
  - 1¹) 40 % ПДФО - міста Києва; 100 % - на території міста Севастополя та зараховується до бюджету міста Севастополя;
  - 2) 50 % рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів; за спеціальне використання води;
  - 4) 25 % рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення;
  - 5) **акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів, що зараховується до бюджетів об'єднаних територіальних громад, міських бюджетів;**
  - 6) 10 % податку на прибуток підприємств, який зараховується до бюджету міста Києва;
  - 7) податок на майно, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування;
  - 8) єдиний податок, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування;
- збір за місця для паркування транспортних засобів, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування;
  - туристичний збір, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування;

1. До доходів загального фонду бюджету Автономної Республіки Крим та **обласних бюджетів** належать (ст.69 БКУ):

1) 15 % ПДФО, що сплачується на відповідній території;

1-¹) 10 % податку на прибуток підприємств

1-²) податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності.

2) 50 % рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів; 50 % рентної плати за спеціальне використання води;

4) 25 % рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення;

15) орендна плата за водні об'єкти (їх частини);

16) частина чистого прибутку (доходу) комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до бюджету, у порядку, визначеному Верховною Радою Автономної Республіки Крим та обласними радами; ін.

Стаття 69. Доходи загального фонду бюджетів міст районного значення, сільських, селищних бюджетів

2) податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності.

3) рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин місцевого значення

4) податок на майно, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування;

7) єдиний податок, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування;

- збір за місця для паркування транспортних засобів;

- туристичний збір;

20-³) акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів, що зараховується до бюджетів міст районного значення, сільських, селищних бюджетів;

Стаття 69⁻¹. Надходження спеціального фонду місцевих бюджетів

1. До надходжень спеціального фонду місцевих бюджетів належать:

- 1) **надходження бюджету розвитку місцевих бюджетів ;**
- 3) концесійні платежі щодо об'єктів комунальної власності, які мають цільове спрямування згідно із законом;
- 4⁻¹) 80 % екологічного податку, б) власні надходження бюджетних установ, що утримуються за рахунок відповідного місцевого бюджету;
- 8) надходження до цільових фондів, утворених Верховною Радою Автономної Республіки Крим та місцевими радами;
- 9) субвенції, що надаються з інших бюджетів за рахунок конкретно визначених надходжень спеціального фонду таких бюджетів;
- 10) повернення кредитів, наданих з місцевих бюджетів індивідуальним сільським забудовникам;
- 11) повернення кредитів, наданих з місцевих бюджетів молодим сім'ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла, а також пеня і відсотки за користування ними;
- 12) **надходження в рамках програм допомоги і грантів міжнародних фінансових організацій та Європейського Союзу;**
- 13) інші надходження, визначені законом про Державний бюджет України.

Стаття 71. Бюджет розвитку місцевих бюджетів

1. Надходження бюджету розвитку місцевих бюджетів включають:

3) дивіденди (дохід), нараховані на акції (частки, паї) господарських товариств, у статутних капіталах яких є майно Автономної Республіки Крим, комунальна власність;

4-¹) кошти пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту, отримані відповідно до Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності";

6) 90 % коштів від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них, що перебувають у державній власності до розмежування земель державної і комунальної власності (крім земельних ділянок несільськогосподарського призначення, що перебувають у державній власності, на яких розташовані об'єкти, що підлягають приватизації),

7) капітальні трансферти (субвенції) з інших бюджетів;

8) кошти від повернення кредитів, наданих з відповідного бюджету, та відсотки, сплачені за користування ними (крім надходжень, визначених пунктами 10 і 11 частини першої статті 69-¹цього Кодексу);

9) місцеві запозичення, здійснені у порядку, визначеному цим Кодексом та іншими законами України;

Інвестиційний потенціал суб'єктів господарювання.

Капітальні інвестиції за джерелами фінансування за січень-грудень 2015 року

	Освоєно (використано) капітальних інвестицій	
	у фактичних цінах, млн.грн.	у % до загального обсягу
Усього	251154,3	100,0
у т.ч. за рахунок		
коштів державного бюджету	6114,5	2,4
коштів місцевих бюджетів	12423,2	5,0
власних коштів підприємств та організацій	169257,9	67,4
кредитів банків та інших позик	18299,5	7,3
коштів іноземних інвесторів	7834,8	3,1
коштів населення на будівництво житла	30283,2	12,0
інших джерел фінансування	6941,2	2,8

Діючі структурні підрозділи банків в окремих регіонах на 01.01.17, од./од. на 10 000 осіб населення

